

ઓક્ટોબર-નવેમ્બર ૨૦૨૧ દરમિયાન કપાસના ભાવનો વરતારો

કપાસ ભારતનો એક મહત્વનો રોકડિયો પાક છે અને દેશના ઔદ્યોગિક અને કૃષિ અર્થતંત્ર ના વિકાસ માં ખુબજ મહત્વ નો ભાગ ભજવે છે. કપાસ ભારત સાથેસાથે ઘણા બીજા દેશોમાં પણ ખેડૂતોની આજીવિકા નો મહત્વનો સ્ત્રોત છે. કપાસનું ઉત્પાદન મુખ્યત્વે ચીન, બ્રાઝિલ, યૂ. એસ. એ., ઉજબેકિસ્તાન, પાકિસ્તાન, ગ્રીસ, આર્જેન્ટીના જેવા દેશોમાં થાય છે. ભારત કપાસનો બીજા નંબરનો ઉત્પાદનકર્તા, વપરાશકર્તા અને નિકાસકર્તા દેશ છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ દરમિયાન ભારતમાં કપાસનો વાવેતર વિસ્તાર અંદાજે ૧૨૯.૪૭ લાખ હેક્ટર નોંધાયેલ અને ઉત્પાદન અંદાજે ૩૬૫.૪૪ લાખ ગાંસડી રહેલ (૧ ગાંસડી=૧૭૦ કિગ્રા), જે ગત વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦માં ૩૬૦.૬૫ લાખ ગાંસડી નોંધાયેલ અને વાવેતર વિસ્તાર ૧૨૭.૦૯ લાખ હેક્ટર હતો (બીજો આગોતરો અંદાજ, અર્થશાસ્ત્ર અને આંકડાશાસ્ત્ર નિયામક,કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલય, ભારત સરકાર, ૨૦૨૦-૨૧).

ગુજરાતમાં વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કપાસનો વાવેતર વિસ્તાર ૨૨.૭૦ લાખ હેક્ટર નોંધાયેલ છે (ત્રીજો આગોતરો અંદાજ કૃષિ કલ્યાણ વિભાગ, ગાંધીનગર, ગુજરાત, ૨૦૨૦-૨૧) જે ગત વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦ માં ૨૬.૫૫ લાખ હેક્ટર રહેલ.(ચોથો આગોતરો અંદાજ, કૃષિ કલ્યાણ વિભાગ, ગાંધીનગર, ગુજરાત, ૨૦૧૯-૨૦) અને ઉત્પાદન અંદાજે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં ૭૩.૯૮ લાખ ગાંસડી નોંધાયેલ ,જે ગત વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦માં ૮૬.૧૭ લાખ ગાંસડી રહેલ.

કોટન એસોશીએશન ઓફ ઈન્ડિયાના ડેટા મુજબ વર્ષ ૨૦૧૭-૧૮માં ભારતમાં કપાસની કુલ ઘરેલુ માંગ ૩૧૯ લાખ ગાંસડી હતી અને આખર સ્ટોક ૨૮ લાખ ગાંસડી હતો જે વર્ષ ૨૦૧૮-૧૯માં અનુક્રમે માંગ ૩૧૧.૫૦ લાખ ગાંસડી અને આખર સ્ટોક ૨૩.૫૦ લાખ ગાંસડી રહેલ. વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦ માં કોરોનાની મહામારીના લીધે કપાસની ઘરેલુ માંગ ઘટીને ૨૫૦ લાખ ગાંસડી રહેલ અને આખરનો સ્ટોક ૧૦૭.૫૦ લાખ ગાંસડી રહેલ અને વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કપાસની ઘરેલુ માંગ વધી ને ૩૩૦ લાખ ગાંસડી થયેલ અને આખરનો સ્ટોક અંદાજે ૧૦૫.૫૦ લાખ ગાંસડી રહેલ.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કપાસની નિકાસ વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦ ની તુલનામાં ૫૦ લાખ ગાંસડી પરથી વધીને ૬૦ લાખ ગાંસડી થયેલ, જ્યારે આયાત વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦માં ૧૫.૫૦ લાખ ગાંસડી ની તુલનાએ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં ઘટીને ૧૨ લાખ ગાંસડી રહેલ. કપાસનો ભાવ ગુજરાત રાજ્યમાં મે-૨૦૧૯માં રૂ. ૫૭૭૧ પ્રતિ ક્વિન્ટલ હતો જે કોરોનાની વૈશ્વિક મહામારીની કારણે ઘટીને મે-૨૦૨૦માં રૂ. ૪૫૬૮ થયો. ઓક્ટોબર-નવેમ્બર ૨૦૨૦ માં કપાસના ભાવો અનુક્રમે રૂ. ૪૭૩૦ અને રૂ ૫૩૦૭ હતા જે ઓક્ટોબર-નવેમ્બર ૨૦૧૯માં અનુક્રમે રૂ ૪૭૪૯ અને રૂ ૪૭૦૦ પ્રતિ ક્વિન્ટલ રહેલ. ફેબ્રુઆરી-૨૦૨૧

માં રૂ ૫૬૪૧, માર્ચમાં રૂ ૫૯૬૩ અને એપ્રિલમાં રૂ ૬૧૩૨ પ્રતિ ક્વિન્ટલ ભાવ રહેલ જે પાછલાં વર્ષના ભાવો કરતાં વધારે છે.

આ ભાવ વધારાનું મુખ્ય કારણ કપાસની વૈશ્વિક માંગમાં જે વધારો થયો છે એને કહી શકાય અને હવે વૈશ્વિક અર્થવ્યવસ્થાઓ પોતાના પર પડેલી કોરોના મહામારીની નકારાત્મક અસરોમાંથી બહાર આવવા લાગી છે. કોટન એન્ડ વુલ આઉટલૂક ના મે-૨૦૨૧ ના એહવાલ પ્રમાણે પાછલાં વર્ષ કરતાં વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં કાપડની મિલો માં કપાસ ની માંગ માં ૩.૫ ટકા જેટલો વધારો થશે કારણકે કાપડની મિલો પણ પોતાને કોરોના મહામારીના કારણે થયેલા વિક્ષેપથી બહાર આવવા લાગી છે. ચીન અને બાંગલાદેશમાં કપાસની માંગમાં સારો એવો વધારો થયેલ છે જેની કપાસના વૈશ્વિક વેપારમાં સકારાત્મક અસર થશે અને આના લીધે ભારતીય બજારોમાં કપાસના ભાવમાં સારો એવો વધારો થઈ શકે (કોટન આઉટલૂક, મે-૨૦૨૧).

ઉપરોક્ત ઉત્પાદન, આંતરાષ્ટ્રીય બજાર અને સ્થાનિક બજારો ની વિગતોને ધ્યાને લઈને સેન્ટર ઓફ એગ્રીકલ્ચરલ માર્કેટ ઇન્ટેલીજન્સ, નાહેપ-કાસ્ટ પ્રોજેક્ટ, આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ ખાતે સંશોધન હાથ ધરવામાં આવેલ જેમાં ગુજરાત રાજ્યના કપાસના મુખ્ય બજારોના ઐતિહાસિક માસિક ભાવોનું વિશ્લેષણ કરેલ જેના તારણ પરથી અનુમાન છે કે કપાસનો ભાવ ઓક્ટોબર-નવેમ્બર ૨૦૨૧માં રૂ. ૯૯૦ થી ૧૧૩૦ પ્રતિ મણ (રૂ. ૪૯૫૦ થી ૫૬૫૦ પ્રતિ ક્વિન્ટલ) રહેવાની સંભાવના છે. તો પણ કાપડની મિલોમાં માંગ અને કપાસની નિકાસમાં વધારો થવાની સંભાવનાના લીધે કપાસના ભાવ ભવિષ્યમાં વધી શકે છે.